

Wanneer nu voor 1910 het gemiddeld ongeval der Rijksverzekeringsbank goedkoper is dan dat bij eigen risico en toch het lastenpercentage driemaal zoo hoog, dan moet toch die goedkoopte wel veroorzaakt worden door het betrekkelijk grooter aantal van kleine ongevallen.

Ook schijnt mij het kleine lastenpercentage der groot-industrie (dit toch zijn de eigenrisico-dragers) geheel in tegenspraak met de bewering, dat de genezingen langer duren, omdat de hedendaagsche industrie zooveel ernstiger slachtoffers maakt.

Dr. BROCX's bewering, dat de ongevallenwet in het geheel niets zou hebben uit te staan met de verlenging van den genezingsduur en de vermeerdering van de invaliditeit, omdat deze verschijnselen zich niet gelijkmatig over het geheele land vertoonen, staat tenslotte op één lijn met de bewering, dat de vruchtboomen niet van de voorjaarsvorst lijden, omdat enkele vruchten daaraan ontsnappen.

Leiden, 8 Méi 1914.

J. A. KORTEWEG.

HEDENDAAGSCH MIRAKELGELOOF.

Het zal de lezers van dit *Tijdschrift*, na hetgeen hierover reeds in vorige afleveringen geschreven is, nu wel duidelijk zijn geworden, dat het verschil in beschouwingwijze van prof. VAN RIJNBERK en mij omtrent de geaardheid van „geest, gedachte, bewustzijn enz.” alleen hierop berust, dat prof. VAN RIJNBERK aanneemt, dat deze begrippen als „iets exceptioneels” staan te midden van de overige in het heelal zich voordoende verschijnselen, terwijl ik de voorstelling ben toegedaan, dat met deze benamingen processen worden aangeduid, die zich in de levende cel van de hersenschors afspelen en hoogstwaarschijnlijk min of meer identiek zijn aan die physische werkingen in bedoelde cellen, welke slechts tot reflectorische verschijnselen aanleiding geven. Tot staving dezer zienswijze zou ik alsnog daarvoor willen aanvoeren: 10. de uitbreiding van de gedachtensfeer bij de ontwikkeling der hersenschors; 20. de verhouding tusschen het aantal windingen en het denkvermogen bij de verschillende zoogdieren; 30. het vermoeienisgevoel in de hersenen bij langdurige geestelijke inspanning; 40. het bewustzijnverlies bij in- of uitwendig trauma; 50. het invloed ondervinden van het denken door de opvoeding en verdere invloeden van buiten; en 60. het verlies aan denkvermogen bij het verouderen van de hersencel.

Dat het voor prof. VAN RIJNBERK ondenkbaar is, dat een samenstel van zich in bepaalde levende hersencellen afspelende physische processen „het denken” zou kunnen zijn, kan ik mij evengoed voorstellen, als dat er personen worden aangetroffen, die, met terzijdestelling van de wet der causaliteit, de leer der „vrije wil” omhelzen.

Ten slotte „is” alles in het heelal zooals het „is”. Mogelijk, dat de tijd nog eens zal leeren voor wiens blik thans het schijnbeeld prijkt, dat het vrije uitzicht op het werkelijk gebeuren der dingen nu benevelt.

den Haag, 10 Mei 1914.

W. POOLMAN.

Dat er tusschen vorm en functie der hersenen, en wat men geestelijke vermogens pleegt te noemen, een verband bestaat . . . wie zal dat ontkennen? Dat ontkenk zelfs de meest duistere mysticus heden niet. Wat ik ontken, is, dat dit verband een *causaal* verband zij. De vraag is: maken de hersenen den geest, of zijn zij slechts een werktuig er van? In beide gevallen loopen ontwikkeling van het orgaan, en laat ons zeggen uiting van den geest, evenwijdig. En dat opvoeding schijnbaar op den geest invloed kan uitoefenen, ook dat leert ons niets over het verband: hersenen—geest. De slechtste werkman, als men zijn werktuig voortdurend bewaakt, herstelt, smeert en verbetert, kan soms beter werk leveren, dan een ander, van aanleg handiger, maar wiens instrumentarium verroest is. Als beeld is het dus, en dan nog slechts binnen enge

grenzen, wààr, dat het werktuig den werkman maakt: inderdaad echter is de werkman er, onafhankelijk van het werktuig. Zoo ongeveer is de verhouding, die ik mij tusschen hersenen en geest denk. Ik zal er mij wel voor wachten, hier ook nog een stap te doen in het wespennest der „vrije-wil“-vraag. Toch moet mij de opmerking van het hart, dat als collega POOLMAN meent, dat wie aan „vrije-wil“ gelooft, hiermede eenvoudig de wet van het causaalverband ter zijde stelt, hij zich de zaak toch wat al te gemakkelijk maakt. Zooals ik mij persoonlijk het vraagstuk der „vrije-wil“ voorstel, waarover ik mij trouwens niet erg warm maak, komt het hier op neer, dat sommigen meenen, niet dat menselijke handelingen buiten *elk* causaliteitsverband kunnen plaats vinden, maar dat zij andere als „oorzaken“ werkende factoren aannemen, naast die waar collega POOLMAN en wie denkt als hij, het bestaan van willen erkennen.

Ten slotte nog iets. Indien ooit iets, dan is het wel de aanhef van collega POOLMAN's hierboven afgedrukten brief, die bij mij steeds meer de overtuiging versterkt, dat alle praten en schrijven over dit onderwerp, een naast en voorbij elkander heen praten is; wij wisselen wel woorden, maar geen gedachten. Na al wat wij nu over geest en stof over voorwerp en onderwerp geschreven hebben, schrijft collega POOLMAN nu nog, dat voor mij, bewustzijn, gedachte, geest enz. „als iets *exceptioneels* staan te midden van de overige in het heelal zich voordoende verschijnselen.“ Neen, geachte collega, het is juist mijn meening, dat het geestelijke geen „verschijnsel“ is; dat het subjectieve, zooals ik schreef, door een afgrond van het objectieve is gescheiden; dus, dat het geestelijke *buiten* de wereld der verschijnselen staat. Voorstellingen hebben geen dikte, gedachten hebben geen reuk, bewustzijn heeft geen gewicht, geest is ontastbaar, is zelfs . . . onaantastbaar, al wil men hem wegredeneeren. Kortom, het geestelijke bestaat niet als voorwerp, is dus geen verschijnsel. Wij kunnen het „bestaan“ van den geest door geen enkel middel, waarmede wij de verschijnselen der voorwerpelijke wereld ervaren, aanschouwen. Wij kunnen van niemand of niets buiten ons zelf, ons met zekerheid overtuigen, of zij bewust zijn; nog heden geldt dat wat de legende wil van den H. THOMAS VAN AQUINO; wij zouden, evenals hij, een handelend automaat wel stuk kunnen slaan, maar niet vermogen te onderscheiden of het bewustzijn bezat. Dit alles slechts om met klem te herhalen; geest is geen verschijnsel, maar juist dat, waardoor wij . . . verschijnselen kennen!

Amsterdam 11 Mei 1914.

G. VAN RIJNBEEK.

MEDIANIEKE VERSCHIJNSELEN.

Naar aanleiding der woorden in het hoofdartikel in het vorige nummer, dat zeer velen opgeven gezien te hebben, dat een tafel met vier pooten van den grond werd opgeheven, zou ik enkele opmerkingen willen maken.

Door mij werd voor jaren een weddenschap aangegaan tegenover een overtuigd spiritist, dat een tafel 1 M. van den grond zou worden geheven op telekinetische wijze. Mijnerzijds werd f 10.000 uitgelooft tegenover f 100, wanneer zulks zou gelukken, doch ik stelde de volgende voorwaarden:

10. De kamer zou niet donker mogen zijn.

20. De lamp zou boven de tafel mogen blijven hangen, wyl volgens mijn tegenstander dematerialisatie hiervan tijdens de proef voor een goed medium niets beteekende.

30. Niemand zou tijdens de séance de tafel mogen aanraken.

40. De kamer zou door mij in eigen huis mogen worden aangewezen.

50. De getuigen, van iedere partij 2 of 3, zouden *niet* mogen weten, wat eigenlijk moest plaats grijpen. Ik had daartoe voorgesteld eenvoudig door loting uit 20 num-